
Guia d'abordatge del *bullying* a la comarca de l'Anoia

**Eines per a professionals:
prevenció, detecció i
intervenció**

**CONSELL
COMARCAL
DE L'ANOIA**

Aquesta guia és una proposta de la Comissió de prevenció, detecció i intervenció enfront de l'assetjament entre iguals.

Continguts elaborats en col·laboració amb:
Salut i Educació Emocional SL

2a edició: gener 2024, Igualada

Assessorament i certificació: Plataforma PDA Bullying (Prevenció, Detecció, Actuació).

Codi de certificat: PDA_XC 16-11/23-002

1 Presentació i justificació

La Comissió de prevenció, detecció i intervenció enfront de l'assetjament entre iguals neix el 15 de novembre de 2016 com a encàrrec de la Taula Territorial d'Infància i Adolescència de l'Anoia, donada la preocupació creixent dels professionals que formen part d'aquesta taula envers aquest fenomen.

La comissió està actualment integrada per les persones següents: Anna Cabestany, cap de la Unitat de Migració, Convivència i Acció Comunitària; Elisabet Guitart i Lúdia Solà, del Servei de Mediació Consell Comarcal de l'Anoia; Anna Mas, del CEA Anoia (Consell Esportiu de l'Anoia); Carla González, infermera de Pediatria; Elena Castellano, del Servei de Mediació Ajuntament d'Igualada; Eva Oliver, infermera del CAP; Gisel·la Jovell, directora de l'Escola Guerau de Jorba; Imma Marrugat, del CSMII; Jordi Boixadera i Marta Molina, del Departament de Joventut Consell Comarcal de l'Anoia; Jordi González, inspector del Departament d'Educació; Laura Manuel, treballadora social del CAP Piera; Margarida Pintó, directora de l'Institut Molí de la Vila; Mari Molina, directora del CRAE; Natàlia Melina Lust, directora de la Pediatria Territorial de l'Anoia, ICS; Rubèn Rubio, de l'ORC (Oficina de Relació amb la Comunitat) de Mossos d'Esquadra, i Rut Salat Alonso, de l'EAP (Equip d'Assessorament Psicopedagògic).

Al llarg d'aquests anys i amb el propòsit de donar resposta a diferents necessitats pel que fa a la prevenció, detecció i intervenció enfront de l'assetjament entre iguals, **la comissió ha dut a terme les accions següents:**

- L'any 2018 es va crear el **circuit de prevenció, detecció i intervenció enfront de l'assetjament entre iguals de la comarca de l'Anoia**, adreçat a aquells casos que es detecten en l'àmbit de l'educació no formal i/o en l'espai jove, entre infants i joves menors de 18 anys.
- La **campanya de difusió i sensibilització "Rebel·la't i parla"** amb postals, targetes i un vídeo per a diversos mitjans.
- La publicació d'un **catàleg d'activitats per a la prevenció i sensibilització enfront de l'assetjament entre iguals**, per als centres educatius de primària i secundària de l'Anoia i per a equips educatius dels espais d'educació no formal de la comarca.

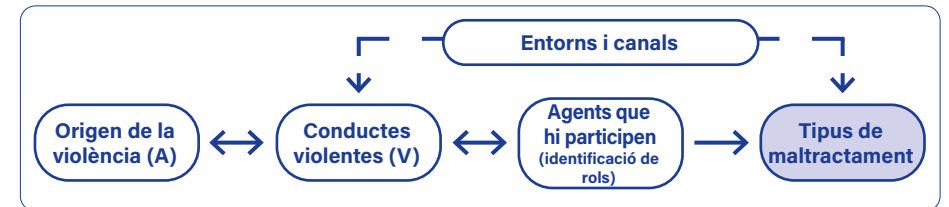
- L'organització de les **Jornades de Bones Pràctiques**, per a professionals de diversos àmbits que treballen amb infància i joventut o bé que estan vinculats a l'assetjament entre iguals (educació, salut, serveis socials, joventut, cossos de seguretat). Al llarg d'aquestes jornades anuals, s'ha comptat amb la veu i l'expertesa de diferents professionals referents en la matèria, amb qui hem aprofundit en el *cyberbullying* i l'assetjament en l'àmbit de l'esport. També ens hem endinsat en la mirada eticofilosòfica i la perspectiva sistèmica d'aquest fenomen. S'ha treballat també sobre com identificar els diferents nivells d'alerta i com hi podem actuar.
- El desplegament del **projecte Espais Lliures de Bullying** com a eina de prevenció i sensibilització del *bullying*. Aquest programa està dirigit a agents socioeducatius que treballen en àmbits com el lleure, la cultura i l'esport dins la comarca. La seva finalitat és capacitar aquestes professionals per certificar les entitats, empreses o associacions que treballen com a ens compromeses en la lluita contra l'assetjament. La formació del projecte és a càrrec de l'Equip SEER.
- La implementació del **projecte Municipis Restauratius**, amb l'objectiu d'oferir als claustres dels centres educatius formació en un model per a la gestió de les relacions i els conflictes: construint relacions, mantenint-les i reparant els danys, si n'hi ha, i que es pot desenvolupar en el si de qualsevol comunitat i organització. Es tracta de formació en Enfocament Restauratiu Global, dut a terme per CU.RE Cultura Restaurativa.
- **Certificació PDA bullying** de la Comissió per a la prevenció, detecció i intervenció enfront l'assetjament entre iguals, a càrrec de l'Equip SEER.

Amb el coneixement i l'experiència assolits al llarg d'aquests 7 anys, la comissió decideix dur a terme l'**actualització i adequació del circuit comarcal**, integrant la mirada des de la promoció de la convivència com a factor protector. S'incorporen també els canvis promoguts pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, en el seu nou protocol d'actuació davant de qualsevol tipus de violència en l'àmbit educatiu.

Aquesta guia que teniu a les mans pretén no tan sols presentar el nou circuit comarcal sinó també explicar en detall els nous conceptes incorporats en relació amb l'antic circuit.

2 L'assetjament entre iguals

Per poder definir qualsevol mena de maltractament hem de prestar atenció als cinc elements següents:

Model SEER de tipificació del maltractament (Equip SEER, 2017)

1 Definició *bullying*

El *bullying* o assetjament entre iguals és un fenomen social que es dona en el marc d'un grup i que **implica un tipus de maltractament**, és a dir, la presència de conductes violentes sostingudes o perpetuades en el temps.

Es caracteritza per una **persecució física, verbal i/o social, sempre psicològica**, que s'origina en **entorns socioeducatius** on un o més infants o joves exerceixen **abús de poder** sobre d'altres.

Si el cas de *bullying* es duu a terme dins entorns digitals, pren el nom de *ciberassetjament* entre iguals o *cyberbullying*.

2 L'origen de la violència

Per comprendre la problemàtica és necessari **donar resposta a la pregunta "Què li passa a qui agredeix?"**. Observem en què es pot estar basant la proble-

màtica: situacions i relacions en les quals poden haver-hi conflictes previs, creences o prejudicis (per exemple, eixos d'opressió des d'una perspectiva interseccional on detectem una mirada d'odi i discriminació en qui agredeix) o situacions emocionals no gestionades.

3 Agents que hi participen

Tant important és identificar els rols principals com aquells altres agents que formen part del sistema i que poden ser útils en la resolució. Quan mirem qui en forma part, busquem:

(A) Qui ha entrat en un rol d'agressor/a.

(V) A qui han posicionat en rol de víctima.

(E) Qui se situa en un rol d'espectador/a.

Les persones que ocupen aquests rols acostumen a situar-se en una vivència disfuncional del rol, l'objectiu sempre serà

poder fer un acompanyament per transitar cap a un rol més saludable. Per aquest motiu, parlem de rol i no identifiquem la persona amb l'etiqueta.

Tot seguit, busquem també:

Qui forma o pot formar part del cercle de suport: de qui agraïeix i de qui rep les agressions.

Fa referència a aquelles persones que poden afavorir que la problemàtica s'aturi, a positivitzar les conductes, a esdevenir una ajuda cap a la resolució.

Els referents pedagògics principals.

En primera instància, partim de les figures representatives a escala familiar i, després, els professionals que poden esdevenir una figura clau com a part de l'equip de resposta.

És important tenir present que també formen part del sistema del cas totes aquelles persones que, dins la seva figura professional, poden representar les institucions que tenen una responsabilitat en ajudar a la resolució de la problemàtica.

4 Conductes violentes

Aquelles accions que de forma conscient o inconscient generen un **conjunt de conductes o situacions que provoquen malestar intern a l'altra persona o a un mateix.**

Proposem que durant la recollida de les violències no es posi el focus en la vivència del dany ni en les característiques de les persones implicades, amb la finalitat de centrar-se exclusivament en l'observació de les conductes, les accions.

5 Entorns i canals

Fa referència a tots aquells **espais** (presencials o digitals) **on se succeeixen les situacions de violència.** Alhora, també busca trobar els canals a través dels quals s'han activat o poden activar-se les alertes.

És bullying quan...

- Origen relacional**
→ ENTORN SOCIOEDUCATIU
- Abús de poder**
Rol disfuncional [A]
Intencionalitat (?)
Consciència de dany (?)
- Violència**
→ continuïtat/perpetuació
→ MALTRACTAMENT
- Percepció de dolor**
Rol disfuncional [V]
- Presència d'un grup**
Fenòmen grupal
Rol espectador/a [E]
Actiu (?) Passiu (?)
- En presència d'entorns digitals** → **cyberbullying**

3 Mirada preventiva: la promoció de la convivència i el benestar

La promoció de la convivència i el benestar —que també podem entendre com a promoció de la salut de les nostres comunitats— és l'eix principal de qualsevol abordatge d'una problemàtica. De fet, per superar tota mena de maltractament, com pot ser l'assetjament o el ciberassetjament entre iguals, tenir aquesta mirada preventiva des de la promoció, esdevé en si mateix el més gran factor protector.

Promovem que dins els projectes de cada entorn socioeducatiu, així com dins dels plans d'entorn desplegats a escala comunitària, es pugui incorporar una mirada preventiva per superar el *bullying*. Per poder-ho fer, cal estructurar aquesta prevenció en tres fases: la provenció, la sensibilització i l'observació.

Provenció

Educar en el desenvolupament d'estratègies que donin resposta als conflictes des dels propis potencials (habilitats, capacitats, fortaleces, etc.).

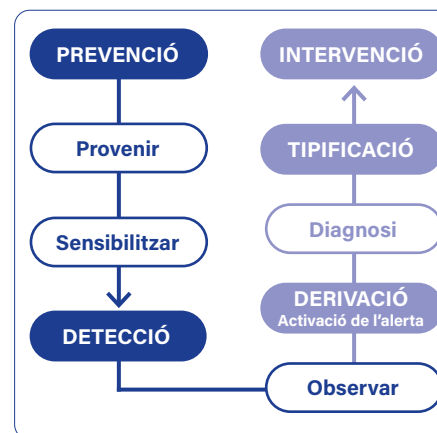
Sensibilització

Prendre consciència des del sentir-se i sentir l'altre per veure la importància del fenomen *bullying* a la societat i el valor que té dins el grup.

Observació

Romandre presents en les relacions, el benestar per reconèixer un problema o dificultat del sistema (persona, grup, institució), així com comunicar-se de forma oberta i bidireccional.

A més, cal dir que en l'estratègia preventiva és clau el pla de formació pensat per als professionals i les famílies. En aquest sentit, des del Consell Comarcal de l'Anoia al llarg dels anys s'han desplegat diverses accions com les Jornades de Bones Pràctiques, el programa Espais Lliures de Bullying i el programa Municipis Restauratius. Tot plegat, pensat per dotar els professionals d'eines per poder afrontar l'assetjament en línia amb les premisses d'aquesta guia.

4 El circuit de prevenció, detecció i intervenció enfront de l'assetjament entre iguals a l'Anoia

El circuit de prevenció, detecció i intervenció enfront de l'assetjament entre iguals dona resposta a la necessitat de **definir canals clars de derivació i coordinació entre els professionals i agents socioeducatius** de la comarca davant aquest fenomen. Aquest circuit s'adreça a aquells casos d'assetjament o ciberassetjament que es detecten en l'àmbit de l'educació no formal i/o en l'espai públic entre infants i joves que participen en projectes socioeducatius.

En el marc dels centres educatius de primària i secundària s'aplicarà el "Protocol d'actuació davant de qualsevol tipus de violència en l'àmbit educatiu" del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, establint, sempre que sigui necessari, canals de coordinació amb el present circuit.

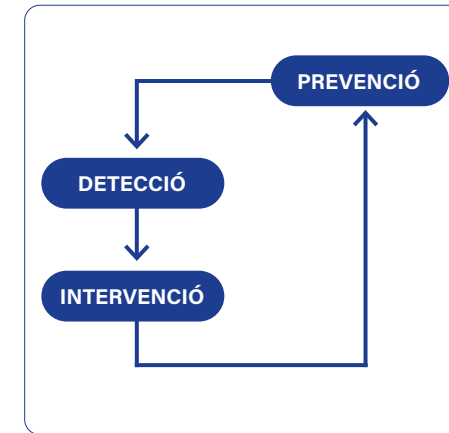
Detecció

Aquelles persones que poden detectar una situació d'assetjament poden ser professionals externs als centres educatius: coordinadors/es de benestar i protecció (CBP) o delegats/des de protecció (DP) des dels equips de valoració de cada equipament o servei (infància, joventut,

serveis socials, salut, cossos de seguretat...), així com professorat de primària o secundària i agents educatius (lleure, esport, escoles de música, arts, etc.) o bé ciutadania (famílies, joves i altres agents de la comunitat). **Quan algú té coneixement o sospita d'una situació d'assetjament o ciberassetjament entre iguals pot derivar el cas al receptor adient, sempre sota la màxima confidencialitat.**

Si es detecta fora del centre educatiu caldrà dirigir-se al **Servei de Mediació Ciutadana** de la comarca, el qual valorarà com actuar depenent de si afecta la convivència o no, i a on.

En el cas que es detecti que el fet afecta la convivència del centre educatiu (tant si ha passat dins com fora), els professionals mediadors ho notificaran a la **direcció del centre o al COCOBE** (coord. de coeducació, convivència i benestar) oferint el suport en la valoració. Sempre que s'hagi d'abordar des del centre educatiu, la direcció a través del seu equip de valoració serà la responsable d'engegar el **protocol propi del Departament** i, en el cas que aquest fet afecti la convivència en entorns comunitaris, ho notificarà als equipaments que corresponguin.

Situació d'alerta i mesures d'urgència

Pren especial importància l'**activació de les mesures d'urgència des del primer moment del coneixement de la situació**. Amb la finalitat de poder desplegar aquestes mesures urgents, les quals donen cobertura al cas entre la detecció i la preparació del pla d'acció (tipificació del cas), despleguem un **sistema de nivells d'alerta** que ens ajuden a objectivar la tipologia del conflicte, observant els comportaments o conductes que s'han esdevingut.

Entenem que les relacions saludables són el marc de referència en la convivència i el benestar dels infants i joves del nostre territori; així i tot som conscients de la presència de situacions de risc i de conflictes sense violència que són naturals de les relacions entre les persones. Aquests últims, per tant, han de poder ser gestionats pels referents socioeducatius dins del seu marc normatiu i convivencial.

Aquest circuit, però, defineix que **a partir del nivell d'alerta 3** (sospita davant possibles conductes violentes) **l'abordatge**

implica l'activació del protocol i, per tant, dels professionals especialment preparats per estructurar la resposta.

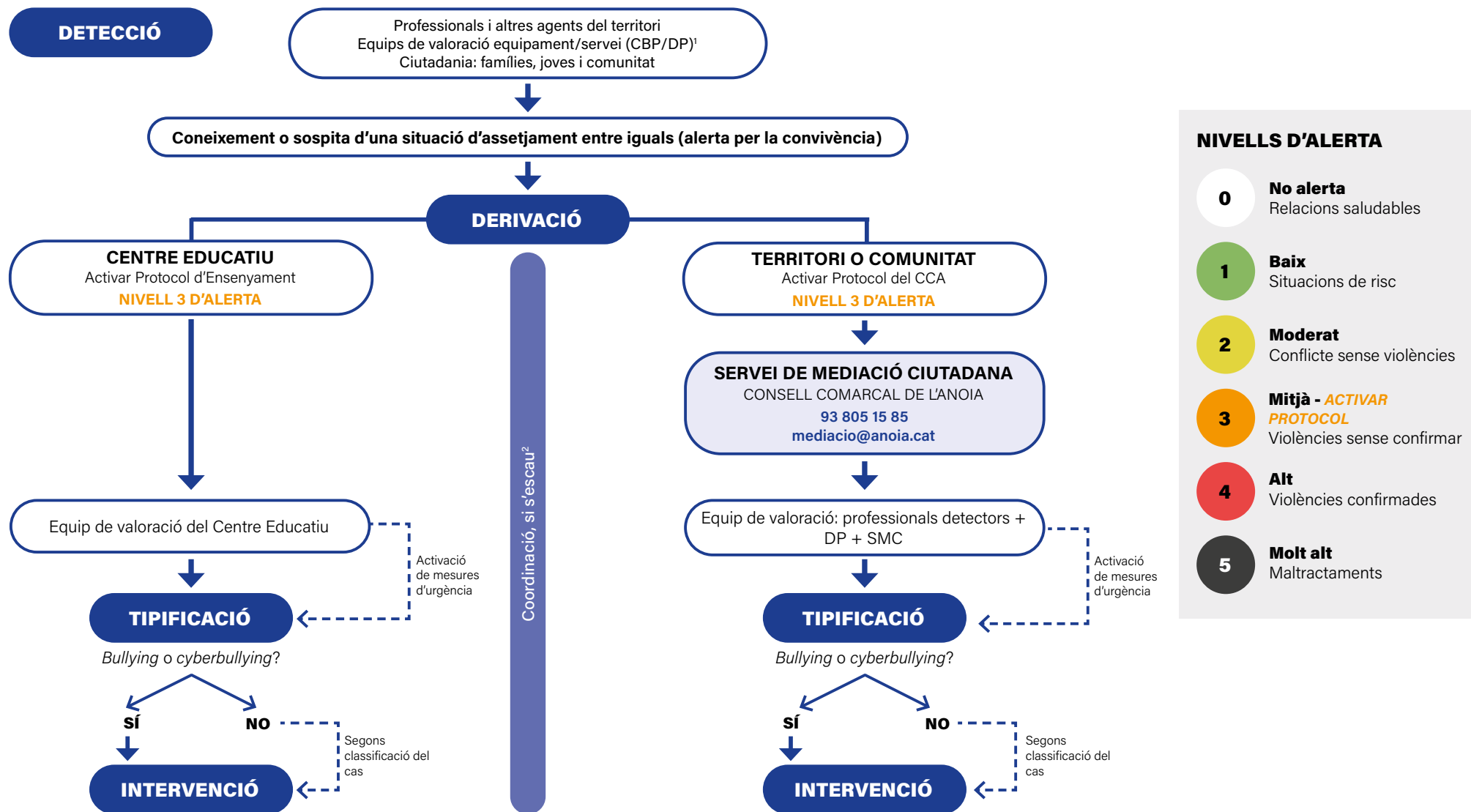
Intervenció

La intervenció es durà a terme en **tres fases** (des de l'aturada, aconseguint un reenfocament pedagògic de la situació, fins a la reparació) apostant per una perspectiva sistèmica en la qual s'inclouran els professionals, les famílies i els infants/joves implicats.

Prevenció

En el cas que l'equip de valoració consideri que no es tracta d'un cas d'assetjament o ciberassetjament, s'activaran les actuacions que corresponguin segons la classificació del cas, i també s'hauran d'incorporar els aprenentatges de cada abordatge de cas en la prevenció a través de les mesures preventives i de sensibilització que corresponguin (tallers, xerrades...).

Circuit de prevenció, detecció i intervenció enfront de l'assetjament entre iguals a l'Anoia

ACTIVAR EL PROTOCOL NO IMPLICA QUE SIGUI UN CAS DE BULLYING. DAVANT DE QUALSEVOL SOSPITA DE BULLYING, CAL ACTIVAR-LO

¹ **CBP/DP:** Segons la LO 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència, es preveu en l'àmbit educatiu la figura del coordinador/a de benestar i protecció (CBP) i en l'àmbit de l'esport i l'oci, la figura del delegat/a de protecció (DP). Aquestes figures seran les encarregades de vetllar pel benestar dels infants i actuaran com a referents als quals dirigir-se per comunicar qualsevol situació d'alerta per la convivència.

² Entenem la coordinació entre el centre educatiu i el Servei de Mediació Ciutadana en qualsevol moment del circuit, sempre que sigui necessari.

B. NIVELLS D'ALERTA

El sistema de nivells d'alerta esdevé una solució per donar resposta a un possible cas des del minut zero. Les alertes escalen del nivell 0 (relació saludable) al nivell 5 segons l'escalada del conflicte, on es troba el *bullying* o el *cyberbullying* (maltractament).

Proposem activar diverses mesures davant la detecció d'un conflicte, adequades al nivell d'alerta detectat, i esdevé una bona pràctica indagar en les accions a desenvolupar al nostre servei, centre o equipament.

Nivells d'alerta i exemples en l'escalada del conflicte:

<p>0</p> <p>Relacions saludables</p> <p>No alerta</p>	→	<ul style="list-style-type: none"> - Cohesió - Comprensió - Escolta - Expressió emocional 	<ul style="list-style-type: none"> - Humor amb sentit - Igualtat - Límits - Respecte 	<ul style="list-style-type: none"> - [...]
<p>1</p> <p>Situacions o conductes de risc</p> <p>Baix</p>	→	<ul style="list-style-type: none"> - Absentisme - Consum substàncies - Dol - Idees radicals 	<ul style="list-style-type: none"> - Pressió acadèmica - Mala conducta - Manca de respecte 	<ul style="list-style-type: none"> - Misogínia - Solitud - Tecnoaddiccions - Vandalisme - [...]
<p>2</p> <p>Conflictes sense violència</p> <p>Moderat</p>	→	<ul style="list-style-type: none"> - Conflicte d'identitat - Confrontació - Desacord - Desavinença 	<ul style="list-style-type: none"> - Diferència d'opinió - Diferència de necessitats - Discrepància 	<ul style="list-style-type: none"> - Discussió - [...]
<p>3</p> <p>Agressions o conductes violentes no confirmades</p> <p>Mig</p>	→	<ul style="list-style-type: none"> - Agressions físiques - Amenaces - Burles - Danys materials - Crítiques - Difondre rumors - Discriminar - Fer el buit - <i>Happu Slapping</i> - Humiliacions 	<ul style="list-style-type: none"> - Incitació a la violència - Insultar - Menysprear - <i>Sexpreading</i> - Suplantació identitat digital - Vexacions - Violació de la intimitat - [...] 	
<p>4</p> <p>Agressions o conductes violentes confirmades</p> <p>Alt</p>	→	<ul style="list-style-type: none"> - Bullying - Cyberbullying - <i>Cyberbating</i> - <i>Dating violence</i> - <i>Grooming</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Conflicte relacional crònic - Maltractaments sexuals infantils 	<ul style="list-style-type: none"> - Odi i discriminació - Maltractament de control - [...]
<p>5</p> <p>Maltractaments (violència continuada i perpetuada)</p> <p>Mig</p>	→			

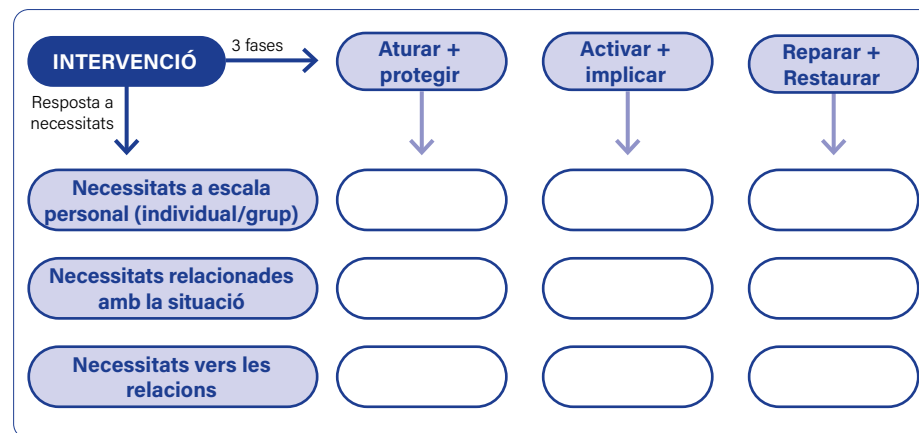
C. INDICACIONS PER A LES INTERVENCIIONS

Proposem que, en fase d'intervenció, la planificació del pla d'acció doni resposta a un cas pensant en:

- **els tres moments de la desescalada del conflicte:** 1. aturada - protecció, 2. reenfocament - implicació, 3. reparació - restauració.
- **l'estratègia que abordi les tres línies de necessitats:** a escala personal, vers la situació, vers les relacions.

Aquestes intervencions, a més, s'han de poder estructurar partint d'un llenguatge

impecable (que no faci mal o que ajudi a desfer-se del rol disfuncional per tal d'adoptar-ne un de saludable); d'una mirada de coresponsabilització en què promovem que hi hagi un acompanyament en la resolució, assumint la responsabilitat que hi ha en totes les parts implicades, vers la convivència i el benestar personal i de grup i, en darrer terme, d'una comprensió del conflicte com a oportunitat d'aprenentatge que fomenti la justícia restaurativa i transicional com a eixos per a l'afronta ment resilient de la situació.

Proposem que la planificació del pla d'acció doni resposta a través d'accions concretes (activitats, programes, recursos, etc.) repartides en les tres fases de la intervenció. Aquestes s'han de pensar donant resposta als objectius pedagògics que es puguin abordar (o derivar), sempre en tres línies de resolució:

- **Personals:** Què necessiten desenvolupar les persones (habilitats i fortaleeses)?
- **Situació:** Què s'ha de fer derivat de la situació o tipus de conflicte?
- **Relacions:** Què s'ha de reparar en les relacions o vincles?

Aquestes intervencions les ha de desplegar l'equip de resposta coordinat per l'equip de valoració.

6 Marc de referència

Notes

Ajuntament de Castell-Platja d'Aro i S'Agaró (2022). **Protocol municipal per a la prevenció de l'assetjament entre iguals i la promoció de la convivència 2022-2024**. Salut i Educació Emocional. [\[enllaç\]](#)

Collell, J. y Escudé, C. (2022). **El acoso escolar desde un enfoque restaurativo: una intervención breve y estratégica para modificar la arquitectura social del grupo clase a partir del cuestionario CESC**. [\[enllaç\]](#)

Departament d'Educació (2023). **Protocol d'actuació davant de qualsevol tipus de violència en l'àmbit educatiu**. Generalitat de Catalunya. [\[enllaç\]](#)

Direcció General de Suport i Atenció a la Comunitat Educativa (2020). **Comunicació No Violenta: actitud i llenguatge de pau**. Departament d'Educació [\[enllaç\]](#)

Enfocament Restauratiu Global. CU.RE Cultura Restaurativa.
www.culturarestaurativa.com info@culturarestaurativa.com

Equip SEER (2023). **Acompanyar sentint, acompanyar amb sentit: guia didàctica d'acompanyament a la gestió emocional**. Xarxa Nacional d'Emancipació Juvenil (XNEJ) [\[enllaç\]](#)

From Restorative Justice to Restorative Culture. Belinda Hopkins. Revista de Assistent Social, anul XIV, nr. 4/2015, pp. 19-34, www.swreview.ro

Julià, O. & Ortegón R.A. (2022). **La mirada socioemocional en la proposta formativa**. Dins de: **II Jornada d'intercanvi d'experiències aquiproubullying** [Vídeo]. YouTube. [\[enllaç\]](#)

Iborra, I., & Esplugues, J. S. (2011). **¿Cómo clasificar la violencia?: La taxonomía según Sanmartín**. Criminología y Justicia, 1, 22-31. [\[enllaç\]](#)

Ortegón, R. A., & Julià, O. (2022). **Guia de suport a la tipificació del maltractament** (PDA Bullying, Ed.). Salut i Educació Emocional (SEER). [\[enllaç\]](#)

Plataforma PDA Bullying (2020). **Estudi de bones pràctiques en l'abordatge integral del Bullying a Catalunya**. Salut i Educació Emocional. [\[enllaç\]](#)

Servei Escola i Família (2023). **Mòduls formatius**. Dins de: **Programa #aquiproubullying**. Departament d'Educació (Generalitat de Catalunya) [\[enllaç\]](#)

#prouBullyingAnoia

Organitza:

Amb el suport de:

**Diputació
Barcelona**